

**O‘QITISHDA INNOVATSION TA’LIM TEXNOLOGIYALARINI
QO‘LLASH METODIK MUAMMO SIFATIDA****Maxmudova Zaynura Xurmatbekovna**

Urganch Davlat Pedagogika Instituti, Boshlang'ich Ta'lim yo'nalishi magistranti

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash masalasi metodik muammo sifatida ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv, raqamlashtirish va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida an'anaviy o'qitish usullarining samaradorligi tobora pasayib, ta'lim jarayonida yangi pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarga ehtiyoj kuchaymoqda. Maqolada innovatsion ta'lim texnologiyalarining mohiyati, turlari, ularni o'quv jarayoniga tatbiq etishdagi metodik muammolar, o'qituvchining innovatsion kompetensiyasi, ta'lim sifati va natijadorligiga ta'siri atroflicha yoritilgan. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda uchraydigan tashkiliy, psixologik va metodik to'siqlar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalari pedagoglari, ilmiy izlanuvchilar hamda ta'lim tizimini boshqarish bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: innovatsiya, ta'lim texnologiyalari, metodik muammo, pedagogik innovatsiyalar, raqamli ta'lim, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti bevosita ta'lim sifati va samaradorligi bilan uzviy bog'liqdir. XXI asr "bilimlar asri" sifatida e'tirof etilar ekan, ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarmoqda. Endilikda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi faqatgina bilim berish bilan cheklanmay, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashuvga, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatishdan iborat bo'lib bormoqda. Bunday vazifalarni amalga oshirish esa an'anaviy o'qitish metodlari doirasida yetarli darajada ta'minlanmaydi.

Shu nuqtai nazardan, innovatsion ta'lim texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish dolzarb pedagogik ehtiyojga aylanmoqda. Innovatsion texnologiyalar o'qitishning mazmuni, shakli, usuli va vositalarini yangilashni, o'quvchi va talabaning ta'lim jarayonidagi faolligini oshirishni, subyekt-subyekt munosabatlarini shakllantirishni

taqozo etadi. Biroq, amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish jarayoni bir qator metodik muammolar bilan kechmoqda.

Mazkur maqolada aynan shu masala – innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llashning metodik muammo sifatidagi jihatlari, ularning kelib chiqish sabablari, ta'lim jarayoniga ta'siri hamda samarali yechimlari ilmiy asosda yoritiladi. "Innovatsiya" tushunchasi lotincha innovatio – "yangilash", "o'zgartirish", "yangilik kiritish" ma'nolarini anglatadi. Ta'lim sohasida innovatsiya – bu pedagogik jarayonning mazmuni, metodlari, vositalari va tashkiliy shakllariga yangicha yondashuvlarni joriy etish orqali ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan faoliyatdir. Innovatsion ta'lim texnologiyalari deganda o'quv jarayonini loyihalash, tashkil etish va amalga oshirishda zamonaviy pedagogik g'oyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvlarga asoslangan tizimli faoliyat tushuniladi. Bu texnologiyalar ta'lim oluvchini passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi, hamkor va tadqiqotchi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Nazariy jihatdan innovatsion ta'lim texnologiyalari konstruktivizm, faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, refleksiv pedagogika kabi konsepsiyalarga tayanadi. Ushbu yondashuvlar o'qitish jarayonida tayyor bilimlarni berishdan ko'ra, bilimlarni mustaqil ravishda egallash, tahlil qilish va qo'llashga ustuvor ahamiyat beradi.

Bugungi kunda ta'lim amaliyotida qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalarni quyidagi asosiy guruhlarga ajratish mumkin: Birinchidan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan ta'lim. Bunga masofaviy ta'lim, elektron ta'lim platformalari, virtual sinflar, onlayn test va baholash tizimlari kiradi. Ushbu texnologiyalar ta'limning moslashuvchanligini oshirib, o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olishga imkon yaratadi. Ikkinchidan, interfaol o'qitish metodlari. "Aqliy hujum", "klaster", "insert", "case-study", "debat", "rol o'ynash" kabi metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Uchinchidan, loyihaviy va muammoli ta'lim texnologiyalari. Bu texnologiyalar o'quvchilarning amaliy faoliyat orqali bilim egallashiga, real hayotiy muammolarni hal etishga o'rgatadi. To'rtinchidan, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'lim texnologiyalari. Ushbu yondashuv ta'lim natijasini faqat bilim bilan emas, balki amaliy ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlar bilan baholashni nazarda tutadi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish jarayonida uchraydigan muammolarni metodik muammo sifatida tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu

muammolar bir nechta omillar bilan bog'liq. Avvalo, o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyasi yetarli darajada shakllanmaganligi muammo tug'diradi. Ko'plab pedagoglar an'anaviy dars o'tish usullariga ko'nikib qolgan bo'lib, yangi texnologiyalarni qo'llashda metodik qiyinchiliklarga duch keladilar. Innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchidan nafaqat texnik bilim, balki pedagogik dizayn, refleksiya va moslashuvchanlik talab etiladi. Ikkinchi muammo – metodik ta'minotning yetishmasligidir. Innovatsion texnologiyalar uchun ishlab chiqilgan o'quv dasturlari, metodik qo'llanmalar, baholash mezonlari har doim ham ta'lim muassasalarida mavjud emas. Bu esa o'qituvchini yangiliklarni tasodifiy va tizimsiz qo'llashga majbur qiladi. Uchinchi muammo psixologik qarshilik bilan bog'liq. O'qituvchilar va ba'zan o'quvchilar ham yangilikka ehtiyotkorlik bilan yondashadi. Innovatsion texnologiyalar ko'proq mas'uliyat, mustaqillik va faollikni talab qilgani sababli, bu jarayon har doim ham ijobiy qabul qilinavermaydi. To'rtinchi muammo – texnik va tashkiliy sharoitlar bilan bog'liq. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash uchun zarur bo'lgan texnik vositalar, internet tarmog'i, dasturiy ta'minot barcha ta'lim muassasalarida bir xil darajada mavjud emas.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarining asosiy maqsadi – ta'lim sifati va samaradorligini oshirishdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi, motivatsiyasi va mustaqil ishlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Bunday texnologiyalar o'quvchining individual ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olishga, differensial va shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishga imkon beradi. Natijada ta'lim jarayoni yanada samarali va mazmunli bo'ladi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar ta'lim natijalarini baholash tizimini ham takomillashtiradi. Reytingli baholash, elektron portfoliolar, formatif baholash kabi usullar o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini aniqlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, ularni metodik muammo sifatida chuqur o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalar ta'lim sifatini oshirish, o'quvchi shaxsini rivojlantirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ularni samarali qo'llash uchun o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyasini oshirish, metodik ta'minotni kuchaytirish, psixologik va tashkiliy to'siqlarni bartaraf etish zarur. Faqatgina tizimli va ilmiy asoslangan yondashuv orqali innovatsion ta'lim texnologiyalarining real natijalarini ta'lim amaliyotida ko'rish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
2. Jo‘rayev R.H. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Sayidahmedov N.S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: TDPU, 2019.
4. UNESCO. Innovative Teaching and Learning Practices. – Paris, 2021.
5. Polat E.S. Novye pedagogicheskie i informatsionnye texnologii v sisteme obrazovaniya. – Moskva: Akademiya, 2019.
6. Salimov A.A. Raqamli ta’lim va pedagogik innovatsiyalar. – Toshkent, 2022.